

Strengthening the sense of worth within the family during wartime, based on verse 35 of Surah Muhammad

Hanieh Mohammadi Hashemi

Graduate of Level 2, Fatemiyeh Seminary, Kerman.

Abstract:

The aim of the present study is to explain the strategies for strengthening the sense of worth and internal cohesion of families during wartime, based on verse 35 of Surah Muhammad. War, beyond being a military battle, is an attempt to destroy the identity and the "sense of worth" of families - an attempt that the enemy pursues by instilling fear and despair. Therefore, restoring this sense of worth guarantees the psychological survival and resilience of families.

The research method is descriptive-analytical with an interpretive-psychological approach, in which the key concepts of the verse - including "the negation of weakness" (nafy wahm), "spiritual supremacy" (uluww-e īmānī), "divine accompaniment" (ma'īyyat-e ilāhī), and "the constancy of the reward for deeds" (thabāt-e pādāsh-e 'amal) - are analyzed.

The findings indicate that these concepts act as effective strategies against the psychological and emotional harms of war, and by strengthening the belief in spiritual superiority and divine support, they prevent the psychological collapse of the family. By emphasizing four components - "resistance against feebleness," "safeguarding collective dignity," "connection to the source of divine power," and "preservation of individual agency" - verse 35 presents a comprehensive model for resilience. This model, by replacing hope with despair and honor with humiliation, helps families to withstand the enemy's psychological attacks and to engage in active and constructive resistance while preserving their identity and agency.

Keywords: Verse 35 of Surah Muhammad, resilience, war, sense of worth, family, spiritual honor, divine accompaniment.

تقویت حس ارزشمندی خانواده در دوران جنگ با استناد به آیه ۳۵ سوره ی محمد

حانیه محمد هاشمی

دانش آموخته‌ی سطح ۲، مدرسه علمیه تخصصی فاطمیه کرمان.

چکیده

جنگ می‌تواند فراتر از نبرد نظامی، تلاشی برای تخریب هویت و حس ارزشمند خانواده‌ها باشد؛ تلاشی که از طریق ایجاد ترس و ناامیدی دنبال می‌شود. بنابراین، بازیابی حس ارزشمندی، ضامن بقای روانی و مقاومت خانواده‌هاست. هدف پژوهش حاضر، تبیین راهکارهای تقویت حس ارزشمندی و انسجام درونی خانواده‌ها در دوران جنگ، با استناد به آیه ۳۵ سوره ی مبارکه‌ی محمد است. روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی با رویکرد تفسیری-روان‌شناختی است که در آن مفاهیم کلیدی آیه شامل «نفی وهن»، «علو ایمانی»، «معیت الهی» و «ثبات پاداش عمل» واکاوی شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد این مفاهیم، می‌توانند راهکارهای مؤثری در برابر آسیب‌های روحی و روانی جنگی بوده و با تقویت باور به برتری معنوی و حمایت الهی، مانع فروپاشی روانی خانواده شوند. آیه ۳۵ سوره ی محمد، با تأکید بر چهار مؤلفه‌ی مقاومت در برابر سستی، صیانت از کرامت جمعی، اتصال به منبع قدرت الهی و حفظ عاملیت فردی، مدلی جامع برای تاب‌آوری ارائه می‌دهد. این الگو، با جایگزینی امید به جای یأس و عزت به جای ذلت، به خانواده‌ها کمک می‌کند تا در برابر هجمه‌های روانی دشمن پایداری کنند و با حفظ هویت و عاملیت خود، به مقاومت فعال و سازنده بپردازند.

واژگان کلیدی: آیه ۳۵ سوره ی محمد، تاب‌آوری، جنگ، حس ارزشمندی،

خانواده، عزت ایمانی، معیت الهی.

مقدمه

بر اساس رویکردهای نوین در روان‌شناسی سیاسی و جامعه‌شناسی جنگ، خانواده، این کوچک‌ترین و بنیادی‌ترین واحد اجتماعی، در مواجهه با بحران‌های نظامی، نه تنها با تهدیدهای فیزیکی مواجه است، بلکه بخش بزرگی از این رخداد که جنگ اراده‌ها و جنگ روایت‌هاست، در واقع متوجه خانواده است. این رویکرد نشان می‌دهد که هدف نهایی دشمن، فراتر از تخریب‌های مادی، تزلزل در هویت و کاهش حس ارزشمندی افراد است. از این منظر، تقویت حس ارزشمندی می‌تواند یک سازوکار دفاعی بوده و به عنوان عاملی در ارتقای تاب‌آوری اجتماعی عمل کند. آیه ۳۵ سوره‌ی محمد به مثابه‌ی مفهومی استراتژیک، نقشه‌ی راهی برای بازسازی هویت انسانی در هنگامه‌ی نبرد ارائه می‌دهد. این آیه در متن دستورات نظامی، به مفاهیم عمیق روان‌شناختی اشاره دارد.

اهمیت و ضرورت پژوهش قرآنی پیش‌رو از آن روست که بر اساس مبانی قرآن‌شناختی، در مواجهه با چالش‌ها از جمله چالش‌های فرا روی جنگ، بازگشت به متون وحیانی اقدامی بایسته است؛ به عبارت دیگر الگوی رفتاری متناسب با شرایط کنونی را تنها از این منبع الهی می‌توان استخراج کرد.

آن‌چه در آیه ۳۵ سوره‌ی محمد و در لابه‌لای برخی الزامات میدان نبرد نظامی بیان شده، یک مفهوم عمیق روان‌شناختی است که از آن به ارزشمندی و برتری تعبیر می‌شود؛ مفهومی که نظریه‌پردازان نیز بر اهمیت آن در مقاومت روانی تأکید کرده‌اند.

در زمینهی تقویت حس ارزشمندی در خانواده، پژوهش‌هایی انجام گرفته است. از جمله کتاب «تقویت حس ارزشمندی» به قلم میاتورن بلوم و مژگان رحیم‌زاده (۱۳۹۶) که با تمرکز بر مفاهیم روان‌شناسی مثبت‌گرا، به بررسی ریشه‌های احساس بی‌ارزشی و ارائه‌ی راهکارهای عملی برای بازسازی عزت‌نفس می‌پردازد. همچنین کتاب «احساس ارزشمندی و راه‌های تقویت آن» اثر علی صاحبی (۱۳۹۹) که بر جنبه‌های خودشناسی و مدیریت ذهنی تمرکز دارد.

در حوزه‌ی خانواده و جنگ نرم، مقاله‌ی «ارائه راهبردهای مصون‌سازی بنیان خانواده در برابر جنگ نرم» اثر حاتمی و همکاران (۱۳۹۴)، به ارائه‌ی راهکارهایی برای محافظت خانواده در برابر تهدیدات فرهنگی پرداخته است. همچنین پژوهش فردوس قماشچی (۱۳۹۱)، با عنوان «الگوی مطلوب خانواده با تأکید بر خانواده در دوران دفاع مقدس»، نشان داده که عوامل اعتقادی و ولایت‌پذیری بیشترین ارتباط را با سلامت و استحکام خانواده در زمان دفاع مقدس داشته است.

نوآوری این پژوهش در ترکیب منحصربه‌فرد مفاهیم تفسیری (نفی وهن، علو ایمانی، معیت الهی، ثبات پاداش) با نظریه‌های روان‌شناختی مدرن (خودکارآمدی، عزت‌نفس، منبع کنترل) و ارائه‌ی مدلی کاربردی برای تاب‌آوری خانواده در دوران جنگ است.

این پژوهش با هدف تبیین و تقویت حس ارزشمندی در خانواده در دوران جنگ بر پایه‌ی آیهی ۳۵ سورهی محمد نگاشته شده و پاسخگوی این پرسش به روش تحلیلی-

توصیفی خواهد بود که بر اساس آیهی ۳۵ سورهی محمد، مؤلفه‌های پیشنهادی قرآن برای تقویت حس ارزشمندی چیست.

۱. جهاد و کرامت در سورهی محمد

سورهی مبارکه‌ی محمد، مجموعه‌ای است از مباحث کلیدی در زمینه‌ی جهاد، احکام عملی پیرامون جنگ، نحوه‌ی برخورد با اسیران و تبیین صفات مؤمنان و کافران. این سوره با تأکید بر وجوب اطاعت از خدا و رسول و تبیین بطلان اعمال کافران در دنیا و آخرت، به تشریح مباحث بنیادین پیرامون جهاد از جمله عدم تسلیم در برابر دشمن و لزوم مبارزه تا دستیابی به پیروزی یا مقام شهادت می‌پردازد (مکارم شیرازی، ۱۳۸۵، ج ۲۲، صص ۵۰۲-۴۸۸). همچنین در کنار این احکام، صفات برجسته‌ی مؤمنان واقعی که با صبر، توکل و اخوت شناخته می‌شوند و صفات منافقان که با تردید و سستی همراه است، مطرح می‌شود (طباطبایی، ۱۳۷۰، ج ۱۷، صص ۹۵-۹۳). آیه ۳۵ این سوره «فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكُمُ أَعْمَالُكُمْ»، از آیات کلیدی است که نقش بسزایی در حفظ روحیه و تقویت حس ارزشمندی، به‌ویژه در کانون خانواده ایفا می‌کند. در نهایت، سوره با دعوت به انفاق در راه خدا و استغفار از گناهان، مؤمنان را به سوی کمال سوق می‌دهد.

۱.۱. تحلیل تفسیری آیه

آیهی ۳۵ سورهی محمد، چارچوبی اساسی برای حفظ روحیه و کرامت انسانی به‌ویژه در شرایط سخت و پرتنش جنگ ارائه می‌دهد. این آیهی شریفه، مؤمنان را از سستی (وهن) برحذر داشته و اطمینان می‌دهد که برتری از آن‌ایشان است: «اتمُّ الْأَعْلَوْنَ»، به شرطی که ایمان واقعی داشته باشند (قرآنی، ۱۳۸۹، ج ۱۱، ص ۵۳). «وهن» به معنای ضعف و انفعال روحی، جسمی یا اجتماعی است که در دوران جنگ ممکن است خود را در قالب ترس، ناامیدی یا سستی در ایمان به ارزش‌ها نمایان سازد. برخی مفسران با رویکرد اخلاقی، اندوه مفراط (حزن) را از جمله عواملی دانسته‌اند که می‌تواند به سستی (وهن) بینجامد، هرچند خود واژه «حزن» در آیه ذکر نشده است. بر این اساس، آنچه در آیه نهی شده، سستی است؛ اما اگر حزنی انسان را از عمل بازدارد و به وهن منجر شود، در حکم همان وهن خواهد بود (ر.ک: طباطبایی، المیزان، ج ۱۷، صص ۹۳-۹۵).

مفهوم برتری (الْأَعْلَوْنَ) در این آیه، ابعاد مختلفی دارد. در بعد معنوی، برتری مؤمنان نزد خداوند و در سرای آخرت تضمین شده است. در بعد دنیوی نیز این برتری می‌تواند به پیروزی در جبهه‌های نبرد، سربلندی در برابر دشمنان و حفظ عزت و کرامت در عرصه‌ی بین‌المللی باشد (طبرسی، ۱۴۰۸، ج ۹، ص ۱۸۸). این اطمینان به برتری، نباید به غرور و غفلت منجر شود، بلکه باید انگیزه‌ی تلاش و پایداری را در مؤمنان تقویت کند. شرط این برتری، ایمان حقیقی است؛ ایمانی که در عمل و رفتار تجلی یافته و آثارش در صبر، استقامت و توکل به خدا نمایان شود (سیوطی، ۱۳۸۴، ج ۲، ص ۵۳۴).

پس از تأکید بر برتری مؤمنان، خداوند با جمله «وَاللَّهُ مَعَكُمْ» این نوید را می‌دهد که همراهی او با مجاهدان، از نوع معیت خاص و همراهی نصرت و یاری است، نه همراهی عام و فراگیر علمی (قرائتی، ۱۳۸۹، ج ۱۱، ص ۱۰۳). این عبارت بشارتی بزرگ به پیروزی بر دشمنان است و تضمین می‌کند که مؤمنان در نبردها تنها نیستند (ابن کثیر، بی‌تا، ج ۷، ص ۳۳۷). علت آنکه خداوند بلافاصله پس از «وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ» فرمود «وَاللَّهُ مَعَكُمْ» آن است که مؤمنان با مشاهده کمی نفرات خود در برابر کثرت دشمن، دچار تردید نشوند و بدانند برتری آنان به همراهی خداوند است (قرائتی، ۱۳۸۹، ج ۱۱، ص ۱۰۳). طبری نقل می‌کند که «وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ» به معنای «شما به خدا از آنان سزاوارترید» و نیز «شما بر آنان چیره و غالبید» تفسیر شده است (طبری، ۱۴۱۵، ج ۲۲، ص ۴۷).

در ادامه، خداوند با جمله «وَلَنْ يَزِيْرَكُمْ أَعْمَالُكُمْ» وعده می‌دهد که هرگز چیزی از پاداش اعمال مؤمنان را نکاهد و آن را کامل و بی‌نقص به ایشان بازگرداند. «يَزِيْرُكُمْ» از ریشه «وَوَثَّرَ» به معنای نقصان و کاستن است (قرائتی، ۱۳۸۹، ج ۱۱، ص ۱۰۲). بدین ترتیب، دو جمله «وَاللَّهُ مَعَكُمْ» و «وَلَنْ يَزِيْرَكُمْ أَعْمَالُكُمْ» در حقیقت تأکید و تضمین وعده‌های پیشین آیه هستند و جنبه تشویقی آیه را تکمیل می‌کنند و به مؤمنان اطمینان می‌دهند که تلاش آنان نه تنها بی‌نتیجه نمی‌ماند، بلکه با پشتیبانی الهی همراه است.

۲.۱. کاربرد آیه در تقویت حس ارزشمندی خانواده در دوران جنگ

این آیه نقش حیاتی در حفظ انسجام و ارتقای حس ارزشمندی خانواده به‌ویژه در دوران جنگ ایفا می‌کند. زیرا اولاً در شرایطی که ترس و ناامیدی بر خانواده‌ها سایه افکنده، محتوای آیه با یادآوری وعده‌ی الهی، اعضای خانواده را به امید و توکل فراخوانده و آنان را در مواجهه با ترس‌ها یاری می‌رساند (معرفت، ۱۴۱۸ق، ج ۳، صص ۲۳۱-۲۲۹). ثانیاً در فضایی که بقا و امنیت به طور مداوم تهدید می‌شود و احساس بی‌ارزشی به افراد دست می‌دهد، این آیه با تأکید بر ارزشمندی ذاتی مؤمنان، به حفظ کرامت فردی و خانوادگی کمک شایانی می‌کند (زمخشری، ۱۴۰۷ق، ج ۴، صص ۶۹۳-۶۹۲). ثالثاً از آنجا که سستی و اندوه، پیوندهای خانوادگی را تهدید می‌کند، این آیه با یادآوری عزت و برتری الهی، اعضای خانواده را به یاری و حمایت از یکدیگر ترغیب نموده و همبستگی خانوادگی را تقویت می‌کند. همبستگی نیز تاب‌آوری خانواده را در برابر سختی‌ها افزایش می‌دهد (طباطبایی، ۱۳۷۰، ج ۱۷، صص ۹۵-۹۳).

۲. مؤلفه‌های تقویت حس ارزشمندی در خانواده

برای حفظ حس ارزشمندی در خانواده در دوران جنگ، بر اساس آیهی ۳۵ سورهی محمد، چهار مؤلفه‌ی کلیدی وجود دارد که هر خانواده‌ای می‌تواند با اتکا به آن‌ها، استحکام درونی خود را در برابر فشارهای بیرونی افزایش دهد. این مؤلفه‌ها به خانواده کمک می‌کند

تا نه تنها از فروپاشی روانی جلوگیری کند، بلکه به بستری برای رشد و تعالی اعضای خود در شرایط بحرانی تبدیل شود.

۱.۲. مقاومت در برابر فرسایش اراده و کنترل احساس ضعف

آیه‌ی شریفه با دستور «فَلَا تَهِنُوا» مستقیماً به ممنوعیت تسلیم درونی پیش از پیروزی بیرونی اشاره می‌کند. این دستور نشان می‌دهد که فروپاشی واقعی زمانی رخ می‌دهد که اراده از درون انسان ضعیف شود و اعتماد به نفس از دست برود.

از منظر روان‌شناختی، مفهوم خودکارآمدی که بندورا آن را مطرح کرد، عبارت است از باور فرد به توانایی خود در غلبه بر موانع که عامل تعیین‌کننده‌ای در موفقیت رفتاری است (سیاس‌منش، ۱۳۸۵، ص ۴۷). کتاب «روان‌شناسی اجتماعی» به تفصیل به تبیین این نظریه پرداخته و نشان داده که خودکارآمدی بالا، مقاومت فرد در برابر سختی‌ها را افزایش می‌دهد (همان).

در روان‌شناسی خانواده، این فرمان به معنای پرهیز از واکنش‌های تکانشی و جلوگیری از انتقال اضطراب والدین به فرزندان در شرایط بحرانی جنگ است. بنابراین با تقویت این آگاهی، خانواده می‌تواند در طوفان جنگ، ثبات و کرامت خود را حفظ نموده و فرسودگی عاطفی را مدیریت کند.

۲.۲. صیانت از کرامت جمعی و هویت خانوادگی

یکی از مهم‌ترین پیام‌های آیه، عبارت «وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ» است که ارزشمندی را نه یک احساس فردی، بلکه یک هویت جمعی می‌داند. چنانچه خانواده در شرایط بحران، هویت خود را حفظ کند، از فروپاشی روانی مصون می‌ماند.

از منظر روان‌شناختی، احساس ارزشمندی در گروه، تأثیر مستقیمی بر سلامت روان اعضا دارد (تورن بلوم و رحیم‌زاده، ۱۳۹۶، صص ۴۲-۳۵). همچنین ارزشمندی یک حقیقت است که باید کشف شود، نه امتیازی که باید کسب گردد (صاحبی، ۱۳۹۶، ص ۸). لذا اعضای خانواده نباید خود را صرفاً مجموعه‌ای از افراد تحت فشار ببینند، بلکه باید خویش‌نشان را به مثابه‌ی یک «ما»ی مقاوم و صاحب‌شان درک کنند.

این نگاه، از تحقیر خانواده در برابر تهدید بیرونی جلوگیری نموده و اجازه نمی‌دهد شرایط سخت، کرامت درونی خانواده را فرسوده سازد. در چنین وضعی، احترام متقابل، گفتگوی آرام و حفظ نقش‌های حمایتی هر عضو، به تقویت حس «باهم‌بودنِ عزتمندانه» منجر می‌شود.

۳.۲. اتصال به منبع قدرت مطلق

عبارت «وَاللَّهُ مَعَكُمْ» به اعضای خانواده این اطمینان را می‌دهد که در خلأ رها نشده‌اند. بی‌تردید درک حس «معیت» الهی، ترس از تنهایی را از بین می‌برد.

از منظر روان‌شناختی نیز نظریه‌ی منبع کنترل که راتر آن را مطرح کرد، نشان می‌دهد افرادی که منبع کنترل آن‌ها درونی و متصل به ارزش‌های متعالی است، در بحران‌ها کمتر آسیب می‌بینند. (مقتدایی، محمدی، و رضایی، ۱۳۹۱، شماره ۶۳، صص ۴۵-۵۸).

همچنین پژوهش‌ها نشان می‌دهد که افراد با منبع کنترل درونی، سطوح پایین‌تری از اضطراب را در شرایط بحرانی تجربه می‌کنند (همان). بنابراین والدین می‌توانند با تکیه بر جمله‌ی «وَاللَّهُ مَعَكُمْ»، امنیت روانی را به خانه بازگردانند. حس این که «ما تنها نیستیم» بزرگ‌ترین عامل بازدارنده از اضطراب است. این آگاهی، حس ارزشمندی را از وابستگی به شرایط محیطی (مثل صدای انفجار یا کمبود آذوقه) رها نموده و به منبعی پایدار (خدا) متصل می‌کند.

۲.۴. حفظ عاملیت و پاداش محوری

فراز نورانی «لَنْ يَبْرُكُمْ أَعْمَالُكُمْ» به خانواده می‌آموزد که هر تلاشی برای بقا، هر کلمه‌ی امیدبخش و هر نوع ایثار، در سیستم حسابداری الهی ثبت می‌شود.

از منظر روان‌شناختی نیز، این باور می‌تواند از احساس سرخوردگی و پوچی در برابر خسارت‌های مادی جنگ جلوگیری کند. بر اساس نظریه‌ی منبع کنترل (منبع کنترل درونی)، کسانی که پیامدهای زندگی خود را به عوامل پایدار و متعالی مانند پاداش الهی نسبت می‌دهند، در هنگام مواجهه با شکست و فشار، معنا و هدف بیشتری برای رنج‌های

خود می‌یابند و تاب‌آوری بالاتری از خود نشان می‌دهند (مقتدایی، محمدی و رضایی، ۱۳۹۱، شماره ۶۳، ص ۵۲).

بنابراین خانواده باید به این باور برسد که ارزش هر یک از اعضای خود را نه با نتایج مادی و فوری، بلکه با میزان تلاش و ایثار آنها می‌سنجد. وقتی فرزندان درک کنند که کوچک‌ترین اقدام مثبت آنها - مانند حفظ روحیهی خانواده یا یاری رساندن به دیگران - در پیشگاه خداوند بی‌پاسخ نمی‌ماند، احساس مفید بودن و ارزشمندی در آنها تقویت می‌شود.

۳. تأثیرات اجتماعی ارزشمندی خانواده در پایداری ملی

خانواده به عنوان واحد بنیادین جامعه، نقش کلیدی در پایداری و مقاومت ملی ایفا می‌کند. در تحولات اخیر و تهاجماتی که در اسفند ۱۴۰۴ و فروردین ۱۴۰۵ رخ داد، مصادیق عینی این آیه به وضوح دیده شد. خانواده‌هایی که پیوند مذهبی عمیق‌تری داشتند، در برابر حملات هوایی و فشارهای اقتصادی، کمترین میزان اختلال اضطراب پس از سانحه را نشان دادند که این امر تأثیرات مثبتی بر کل جامعه داشت.

در واقع خانواده‌های مقاوم، شهروندانی توانمند پرورش می‌دهند. فرزندانی که در محیط خانواده با مفاهیمی چون علو ایمانی و معیت الهی پرورش یابند، در بزرگسالی از تاب‌آوری روانی بالایی برخوردار خواهند بود. همچنین حفظ ارزشمندی در خانواده، مانع نفوذ فرهنگی دشمن می‌شود. دشمن در جنگ‌های نرم، تلاش دارد با تبلیغات حساب‌شده، حس حقارت

را در جامعه ترویج دهد. اما خانواده‌ای که به ارزش والای خود آگاه است، در برابر این هجمه‌ها مقاومت می‌کند.

از سوی دیگر خانواده‌های مقاوم، پشتوانه‌ی محکمی برای نیروهای مدافع هستند. وقتی رزمندگان می‌دانند که خانواده‌شان در امنیت روانی به سر می‌برند، با انگیزه‌ی بیشتری به میدان می‌روند.

نتیجه

نتیجه‌ی نهایی این که آیه‌ی ۳۵ سوره‌ی مبارکه‌ی محمد، با عبور از لایه‌های ظاهری دستورات نظامی، به بایدهای روان‌شناسی خانواده در بحران اشاره دارد. این آیه با ترسیم مسیر «پرهیز از خواری و ناتوانی»، «بلندمرتبه شدن معنوی» و «تکیه بر یاری بی‌دریغ خداوند»، زیربنای «احساس ارزشمندی» را در اعضای خانواده استوار می‌سازد. یافته‌های کلیدی این پژوهش نشان می‌دهد این آیه تنها یک نصیحت اخلاقی نیست، بلکه یک آیین‌نامه‌ی درمانی برای آسیب‌های روانی ناشی از جنگ است. بنابراین آیه با ارائه‌ی راهبردهایی عملی در سه سطح عمل می‌کند؛ سطح هویتی-ارزشی، «نفی وهن» و «علو ایمانی» به عنوان پایه‌های «عزت نفس جمعی» و «ارزشمندی بنیادین» خانواده عمل می‌کنند. سطح روانی-مقاومتی، «معیت الهی» را به عنوان منبعی از «اطمینان خاطر» و «کاهش اضطراب» بدل نموده و «ترس‌های جنگی» را به «امید فعال» تبدیل می‌کند و سطح رفتاری-عاملی، «ثواب عمل»

تقویت حس ارزشمندی خانواده در دوران جنگ با استناد به آیهی ۳۵ سورهی محمد

(به عنوان نماد مسئولیت‌پذیری و تأثیرگذاری) و «عاملیت» را در اعضای خانواده تقویت کرده و آن‌ها را به هدایتگران خروج از بحران تبدیل می‌سازد. در ادامه پیشنهاد می‌شود متخصصان حوزه‌ی خانواده و مشاوران، با تمرکز بر این ابعاد، برنامه‌هایی طراحی کنند که به جای پرداختن صرف به ترس‌های جنگی، بر تقویت باور به «حمایتگر بودن خداوند» و «بی‌ارزش بودن تهدیدهای دشمن» در مقایسه با ارزش‌های الهی تمرکز کنند تا خانواده‌ها بتوانند با حفظ کرامت انسانی خود، به سلامت از بحران عبور کنند.

منابع * قرآن کریم

۱. ابن کثیر، اسماعیل بن عمر، **تفسیر القرآن العظیم**، بیروت: دارالکتب العلمیه، بی تا.
۲. تورن بلوم، میا و رحیم زاده، مزگان. **تقویت حس ارزشمندی**، تهران: انتشارات بدیل، ۱۳۹۶.
۳. زمخشری، محمود. **تفسیر الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل**، ج ۴، بیروت: دار الکتاب العربی، ۱۴۰۷.
۴. سیاس منش، احمد. **روان شناسی اجتماعی**، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.
۵. سیوطی، جلال الدین. **الاتقان فی علوم القرآن**، ج ۲، قم: انتشارات رضی، ۱۳۸۴.
۶. صاحبی، علی. **احساس ارزشمندی و راه های تقویت آن**، تهران: بی نا، ۱۳۹۶.
۷. طباطبایی، سید محمد حسین. **تفسیر المیزان**، ج ۱۷، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۷۰.
۸. طبرسی، ابوعلی الفضل بن الحسن. **مجمع البیان فی تفسیر القرآن**، ج ۹، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۸.
۹. فرانکل، ویکتور امیل. **انسان در جستجوی معنا**، ترجمه محمدجعفر مصفا، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۵.
۱۰. قرائتی، محسن. **تفسیر نور**، ج ۱۱، قم: موسسه فرهنگی منیر، ۱۳۸۹.
۱۱. معرفت، محمد هادی. **التفسیر و المفسرون**، ج ۳، قم: انتشارات التمهید، ۱۴۱۸.
۱۲. مقتدایی، محمد؛ محمدی، علی و رضایی، مرتضی. «رابطه منبع کنترل و سلامت روان»، **فصلنامه روان شناسی**، دوره ۱۶، ش ۶۳، ۱۳۹۱.
۱۳. مکارم شیرازی، ناصر. **تفسیر نمونه**، ج ۲۲، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۵.